

Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnázium és Kollégium

II. András és a johanniták kapcsolata, különös tekintettel a keresztesháborúkra

A Johannita Rend Magyar Tagozata

„Tuitio fidei et obsequium pauperum”

„A hit védelme, a szegények szolgálata”

Konzulens: Szabó Ferenc
református vallástanár
6400 Kiskunhalas
Kossuth u. 14.
30/867-31-74

Készítette: Somoskövi Ákos
12. A osztályos tanuló
6400 Kiskunhalas
Gimnázium u. 7.
70/505-81-64

~ Tartalomjegyzék ~

1. Jeruzsálemi Szent János Ispotályos Lovagrend rövid története.....	1
1.1 Előzmények	1
1.2 Megalakulásuk.....	1
1.3 A hit védelme	2
1.4 Vándorlásuk.....	2
1.5 Napjainkban.....	3
2. II. András Magyarországá és hadjárata.....	4
2.1 II. András hatalomra jutása.....	4
2.2 „Az új berendezkedés” és annak bukása	6
2.3 II. András külpolitikája és a keresztes hadjárat	6
3. Az V. keresztes háború	9
3.1 Előzmények (A IV. keresztes háború).....	9
3.2 Szervezés és a szentföldi hadjárat	9
3.3 Az egyiptomi hadjárat	11
4. Johanniták és II. András kapcsolata	13
4.1 II. András megérkezése a Szentföldre	13
4.2 A hadjárat	13
4.3 A búcsú.....	14
5. Összegzés	15
5.1 A vereség okai	15
5.2 Következmények	15
5.3 Védekező Johanniták.....	16
6. Személyes vélemény.....	17
Források	18

1. Jeruzsálemi Szent János Ispotályos Lovagrend rövid története

1.1 Előzmények

A Johannita Lovagrend a 11. század végén alakult a Szentföldön, Jeruzsálemben. Az első keresztes hadjárat sikere után az új keresztes államok mellett a jelentősebb egyházi lovagrendek is megalakultak. Ezek fő feladata a szentföld és a zarándokok védelme volt.

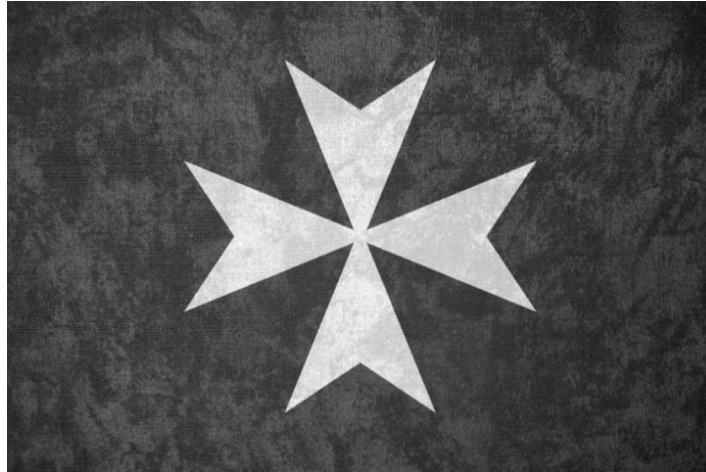
Ezen rendek közül feltehetőleg a legősibb a Jeruzsálemi Szent János Ispotályos Lovagrend volt. Ezt bencés szerzetesek alapították, központja a jeruzsálemi Szent Maria Latina-apátság ispotálya¹ (menedékház/korház) lett, amit 1050 körül alapítottak Amalfiból származó kereskedők az egyiptomi kalifa engedélyével. Fő feladatuknak a szegények és betegek gondozását tekintették, a háborúk és ellentétek dacára vallási hovatartozásuktól függetlenül minden rászorulót befogadtak és elláttak (keresztény, zsidó, muszlim). Bár nem tartoztak a feudalizmus hűbéri rendszerébe, így nem voltak a Jeruzsálemi Királyság alattvalói, de a rend sok támogatást kapott az uralkodóktól, különösen az elsőtől Bouillon Gottfried frank királytól.

1.2 Megalakulásuk

A szentföldi és európai hatalmasok adományainak tudatos és hatékony felhasználásával Gerardus testvér megteremtette a rend alapjait Fratres Hospitaliarit néven, amit Keresztelő Szent János védelmébe ajánlott. Innen származik a Szent János Lovagja megnevezés is. A rend hivatalos elismerése II. Paszkál pápa 1113-ban kiadott pápai bullájában szerepel először, itt még kifejezetten betegápoló szervezetként hivatkoznak rá. Gerardus halála után a rend szervezését Raymond du Puy, az első nagymester vette át. Ő alkotta meg az első szabályzatot, ebben fektette le a rend fő feladatait és törvényeit. Bár az ispotály bencés gyökerekkel rendelkezett a regula elkészítésénél az ágostonos példát követték, ezzel nagyobb szabadságot adtak a rendtagoknak. Ez a szabályzat még nem említi a katonai kötelezettségeket, ezek csak a 12. század végére kezdtek megjelenni. A 13. századra a rend jelképe az addigi latin kereszt helyett nyolcágú, villás végű fehér kereszt² lett.

¹ A 12. század közepére kétezer embert tudott ellátni.

² Későbbi elnevezése: máltai kereszt

1. kép: A Johannita Lovagrend keresztje³

1.3 A hit védelme

Az arab és török támadásokat kezdetben a kereszties államok visszaverték, de tudták, hogy ennek a nyomásnak az európai hatalmak segítsége nélkül nem tudnak sokáig ellenállni. Ekkor, hogy a Jeruzsálemi Királyságot megsegítsék a lovagrendek is csatlakoztak a harcokhoz. Tudásuk és elszántságuk sok csatában döntőnek bizonyult, a Johannita Rend több erődöt is épített a térségben, ezek közül a két legjelentősebb Krak des Chevaliers és Akkó⁴ voltak. A harcok 1144-ben értek véget amikor Imád ad-Dín Zangi moszuli emír bevette Edesszát az első kereszties állam az Edesszai Grófság központját. Erre válaszul 1147-ben III. Jenő pápa meghirdette a második kereszties hadjáratot és fegyverbe hívta a kereszténységet. Az Ispotályos Rend fontosságát jelzi, hogy a kereszties vezetők találkozóját 1148-ben Akkóban tartották.

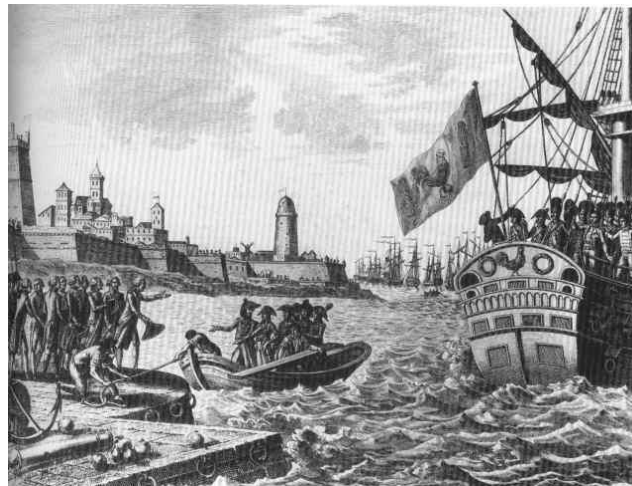
1.4 Vándorlásuk

Ezt követően a rend majdnem mindegyik kereszties hadjáratban részt vett, a katonai dogmák megjelenése azonban nem vonta el a figyelmüket eredeti feladatukról. A háborúk alatt és után is folytatták betegápoló tevékenységüket. Jeruzsálemet 1187-ben elfoglalta Szaladin szultán így a Johanniták székhelyüket Akkóba helyezték át. A várat egészen 1291-ig tartották, ezután Ciprusra majd Rodoszra költöztek. Ekkor Rodoszi Lovagrendként lettek ismertek, itt saját arisztokratikus köztársaságot alapítottak és elfoglalták a környező szigeteket. Nem csak védték a szigetet, de fejlesztették is, fellendítették a kereskedelmet és saját pénzt is verettek (scudo). Rodoszon maradtak egészen 1532-ig, amikor II. Szulejmán Oszmán-Török szultán a második véres ostrom után bevette a várat. A túlélők ezután az V. Károly által nekik

³ Forrás: <https://undevicesimus.deviantart.com/art/Knights-Hospitaller-Grunge-Flag-c-1099-422030320>

⁴ Korabeli latin neve: Jean d'Acre

adományozott Máltára telepedtek le. Kiépítették a sziget védelmét és ütőképes flottát építettek, ezeknek hála sikeresen megvédték magukat a török támadásokkal szemben. A nagymesterek a kalózkodást tartották a török elleni harc leeffektívebb eszközének, így Málta a mediterrán-tenger fő kalózkikötője lett. Ezt a tevékenységüket egészen XIV. Lajos francia király tiltó rendeletéig folytatták, ezután a sziget inkább kereskedelmi és kulturális központtá vált. Egyetemet, színházat és könyvtárat alapítottak. A sziget elhagyására 1798-ban kényszerültek, amikor Napóleon megszállta Máltát. A lovagok esküje tiltotta a keresztények elleni hadviselést, ezért harc nélkül feladták a szigetet. Ez után a rend több itáliai város után végül 1834-ben Rómába települt. A Máltára való visszatérésre csak 1991-ben nyílt lehetőségük. Fontos megemlíteni, hogy a reformáció hatására alapítottak protestáns lovagrendeket is. Ők országonként szerveződtek, így jött létre a német, az angol, a németalföldi és a svéd Johannita Lovagrend.

2. kép: Napóleon megérkezik Máltára⁵

1.5 Napjainkban

Mára a rend felhagyott a hit fegyveres védelmével, de a gyógyítással és segítségnyújtással nem. Független, terület nélküli állam, ami több országgal is diplomáciai kapcsolatban áll (Magyarországgal is) és hivatalos megfigyelő státusszal bír az ENSZ-ben, az UNESCO-ban és az Európai Tanácsban. Főként humanitárius feladatok szervezésével és lebonyolításával foglalkoznak, vallástól vagy származástól függetlenül segítenek a rászorulókon, pont ahogy az első években tették Jeruzsálemben. Céljuk a betegségek, a szegénység és a társadalmi elszigeteltség felszámolása, a hit védelme és előremozdítása. A protestáns rendek 1961-ben

⁵Forrás: <https://vlaston.webnode.hu/news/a-johannitak/>

kötöttek szövetséget⁶ egymással, hogy tevékenységüket jobban összehangolhassák. Ennek a szövetségnek az autonóm tagja (többek között) a magyar tagozat is. A protestánsok a Johannita Lovagrend megnevezést használják, míg a katolikusok a Máltai Lovagrendet preferálják.

Bár sok megpróbáltatás érte a rendeket az évszázadok alatt mindvégig hűségesek maradtak jelmondatukhoz: „Tuitio fidei et obsequium pauperum” („A hit védelme, a szegények szolgálata”).

3. kép: Johannita lovagok⁷

2. II. András Magyarországá és hadjárata

2.1 II. András hatalomra jutása

III. Béla gyermekeként született 1177-ben, második fiú volt így a magyar trónt nem ő örökölte, hanem bátyja Imre. Őt apja 1188-ban Halics trónjára segítette és a vagyonon kívül magyarországi várakat is ráhagyott. Ezt azért tette, hogy fia így teljesíthesse az általa 1192-ben tett ígéretet egy keresztes hadjárat vezetéséről a Szentföldre. A trónviszály elkerülése érdekében III. Béla már 1182-ben királlyá koronázta akkor 8 éves fiát Imrét, aki végül 1196-ban apja halála után lett egyedüli király. András halicsi uradalmának elvesztése után Magyarországra menekült, ahol birtokait és hatalmát felhasználva megtámadta bátyját, aki veresége után a

⁶ Az úgynevezett Allianz-ot

⁷ Forrás: <http://www.jelujsag.hu/harcosok-es-gyogyitok>

dalmát-horvát hercegi címet adományozta neki. Új pozícióját kihasználva tovább növelte befolyását a térségben és újból megtámadta Imrét, de ezúttal alulmaradt és az osztrák herceghez menekült. Ezután pápai közbenjárásra kibékült testvérével és visszatért Magyarországra, de a korona megszerzéséről nem mondott le. Több háborút is vezetett Imre ellen azonban mindet sikertelenül. 1199-ben Imrének fia született, hogy biztosítsa az utódlást apjához hasonlóan 1204-ben III. László néven megkoronázta fiát. András is felszólította az öröklés elismerésére és fia kormányzójává nevezte ki. Imre 1204-ben bekövetkezett halála után András tovább erősítette pozícióját, de III. László 1205-ös hirtelen halálával egycsapásra megnyílt előtte az út a koronához. 1205. május 29-én II. András néven Magyarország 18. királyává koronázták Székesfehérváron.

4.kép: II. András Magyarország királya⁸

⁸ Forrás: http://m.blog.hu/to/tortenelmiportre/image/vizkelety_25_nagykep.jpg

2.2 „Az új berendezkedés” és annak bukása

Hatalomra jutása után András uralma megszilárdítása érdekében új irányt adott a magyar belpolitikának. Az eddigi erős, koronabirtokokon nyugvó központi kormányzást adományozó politikára váltotta le. A királyi birtokok eladományozása a nemesség megnyerése érdekében nem volt újkeletű művelet, hiszen már I. István uralkodása alatt is volt erre példa. Az eladományozás ütemén és méretén túl az adományozottak személye volt aggasztó. András felesége (Gertrúd) nyomán sok német, főleg merániai támogatója volt, akiknek akár egész vármegyéket is adományozott és befolyásos címekkel látta el őket. Ez a politika kiváltotta a magyar földesurak haragját, akik Péter ispán vezetésével a király távollétében megölték Gertrúd királynét és a német/merániai udvar nagyrészét. A hazatérő király kivégeztette az ispánt, de nagyobb megtorlásokra nem került sor. A német befolyás visszaszorulása után Andrásnak új adókat kellett kivetnie jövedelme fenntartása és a betörő kunok elleni védelem érdekében. Ellenfelei 1210-ben megpróbálták megbuktatni hatalmát, de az uralkodó sikeresen megakadályozta a trónfosztást és az utódlást biztosítandó 1214-ben királlyá koronáztatta 8 éves fiát IV. Béla néven. A sikertelen hadjáratok és az ezt követő belső feszültség 1222-ben az Aranybulla kiadására kényszeríti az uralkodót. Ebben a királyi oklevélben biztosították a nemesség jogait és a koronaföldek oszthatatlanságát.

2.3 II. András külpolitikája és a keresztes hadjárat

II. András dinamikus és erőszakos külpolitikát folytatott, sok hadjáratot vezetett és részt vett a fontosabb európai ügyek rendezésében is. Hódításainak fő célja a Halicsi Fejedelemség elfoglalása volt, ami végül 1214-ben Leszek krakkói fejedelem szövetségeseként sikerült. Ekkor alapította meg a Halicsi Királyságot, aminek élére másodszülött fiát, Kálmánt helyezte. Ez a siker azonban csak átmenetinek bizonyult, hiszen 1219-ben megbuktatták fiát, akit csak András közbenjárása és egy előnytelen házasság megkötése után engedtek szabadon.

András legnagyobb hadjáratára 1216-ban került sor, amikor elhunyt I. Henrik a Latin Császárság uralkodója és András a lehetséges utódok közé tartozott. A trón elnyerése érdekében bejelentette, hogy elindítja a még III. Béla által megígért keresztes hadjáratot a Szentföldre. Azonban III. Honoriusz pápa Courtenay Pétert koronázta császárrá, ezzel derékba törte András ambícióit. A hadjáratot viszont már nem mondhatta le, így (hogy Konstantinápolyt elkerülje) hajón indult a Szentföldre. Megérkezése után pár kisebb fosztogatáson kívül semmi jelentős katonai akciót nem hajtott végre. Ennek oka az volt, hogy a császári trón biztos elvesztése után nem akarta komoly harcba bocsátani csapatait, de az ígéretét a keresztes hadjáratról sem szeghette meg, így csak pár kisebb ütközetet vitt véghez. Elfoglalta Caesarea

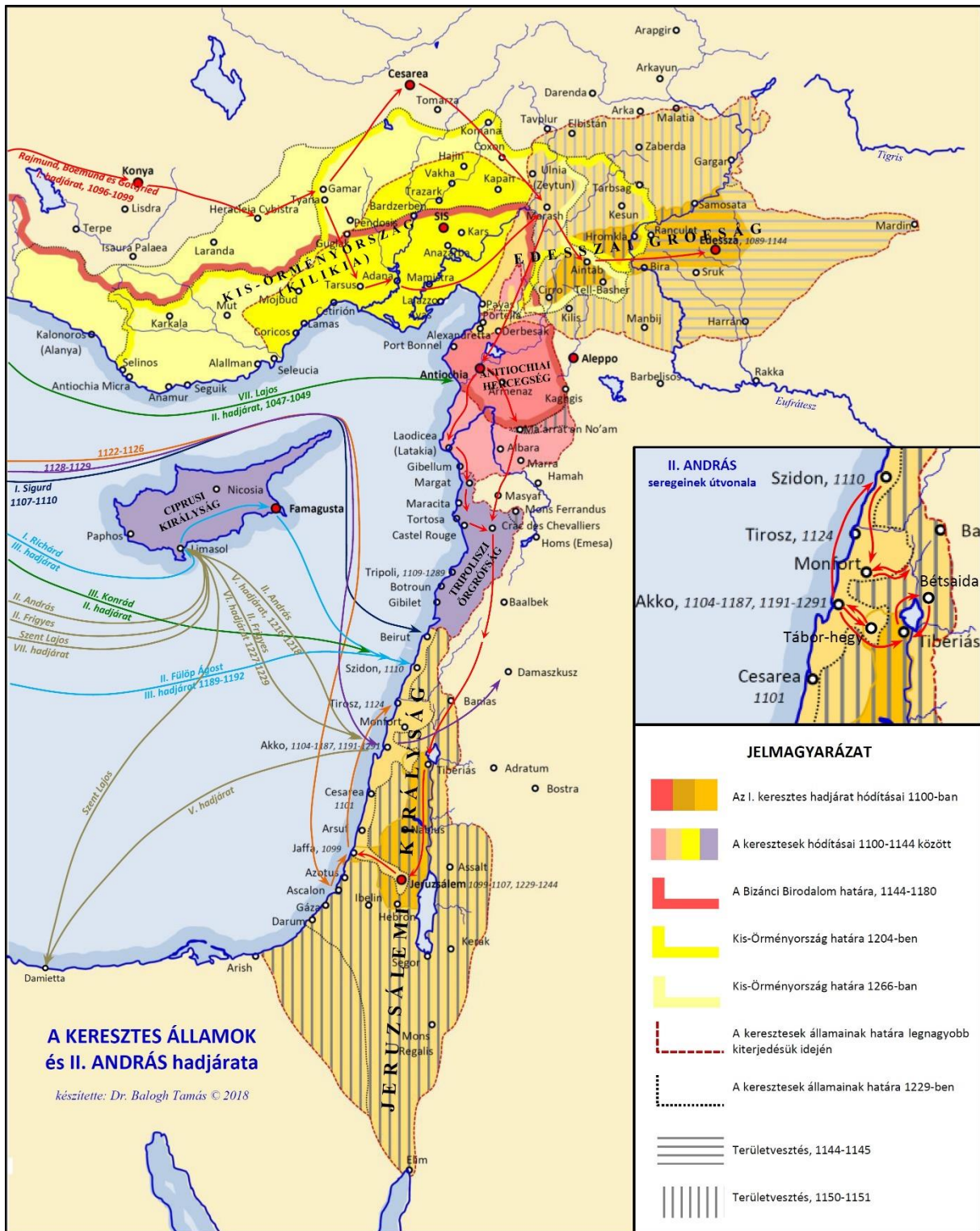
városát majd megostromolta a Tábor-hegyen épült Ajjúbida erődöt, de mivel csak egy ostromlétrát vetettek be, így elbuktak. A hadjárat másik nagyobb katonai eseménye az volt, amikor 500 lovas megtámadta az asszaszinok egyik erődjét a térségben. Az asszaszinok egy 1090-ben alapított rend tagjai voltak, főként hasis-függő férfiakat kényszerítettek merényletek végrehajtására, főleg a Szentföldön, Szíriában és Perzsiában tevékenykedtek. A hadműveletből mindössze három katona tért vissza, így András feladta a rend visszaszorításának tervét. Akkó várába érve kikiáltotta magát jeruzsálemi királynak majd, amikor az otthoni aggasztó hírekről értesült a hazaút mellett döntött. Szentföldi tartózkodása alatt több ereklyét is vásárolt és sokat adományozott is, azonban ez a túlzott költekezés szinte teljesen kiürítette a kincstárat. Főleg az utazásai alatt meglátogatott Johannita Rendhez tartozó várakat támogatta, adományainak hála több erődöt is felújítottak a térségben köztük Margatot⁹ és Krak des Chevalierst. Ezekkel a beruházásokkal időt nyert a kereszties államoknak, de bukásukat nem tudta megakadályozni. A hazatérő királynak súlyos belpolitikai válsággal kellett szembenéznie, amit csak az Aranybulla 1222-es kiadásával tudott enyhíteni.

5. kép: II. András az V. kereszties hadjáraton¹⁰

⁹ Kétséges, hogy megkapták-e az ígért összeget.

¹⁰ Forrás: Képes krónika-<http://www.baranta.org/index.php/tortenelem/item/47-a-ii-andras-vezette-v-kereszties-hadjarat-erdekessegei>

6.kép: A keresztes háborúk és II. András hadjárata¹¹

¹¹ Forrás: <http://www.ng.hu/Root/Shared/Pictures/2018/02/02/szentfold7.jpg>

3. Az V. keresztes háború

3.1 Előzmények (A IV. keresztes háború)

III. Ince pápa 1202-ben hirdette meg a IV. keresztes hadjáratot, aminek célja a Szentföld kulcsának tartott Egyiptom elfoglalása volt. A minél gyorsabb szállítás érdekében a keresztes seregeket a velenceiek hajóhada vitte, persze nem ingyen. Először a magyar kézben lévő Zára városáig utaztak, amit a keresztesek fizetség képpen elfoglaltak a velenceieknek, de a pápa felszólítására vissza kellett adniuk. Ezután Konstantinápoly alá hajóztak, ahol hatalomra juttatták Angelosz Izsákot, aki megígérte, hogy kifizeti adósságaikat. Azonban az új császárt egy lázadás hamar megdöntötte mire a keresztesek megrohanták a várost. Elűzték V. Alexiosz császárt és megalapították a Latin Császárságot és elfoglalták a Bizánci Birodalom több tartományát is. Első uralkodónak I. Balduint választották meg. III. Ince pápa Konstantinápoly elestét hallva leállította a keresztes hadjáratot, mélyen elítélte, hogy a keresztesek egy keresztény országot támadtak meg. Azonban a kialakult helyzeten már nem tudott változtatni, ezért kénytelen volt elfogadni a Latin Császárság megalakulását.

3.2 Szervezés és a szentföldi hadjárat

A tragikus kimenetelű IV. keresztes háború 1204-es lezárása után III. Ince pápa a IV. lateráni zsinaton 1205-ben kezdeményezte az V. keresztes hadjárat mihamarabbi megindítását. Erre végül 1217-ben került sor III. Honoriusz pápa ideje alatt. Mindenáron el akarták kerülni, hogy a IV. keresztes hadjárat hibái megismétlődjének, ezért a hadjáratot az egyház vezette. II. Frigyes német-római császár fogadalmat tett a keresztes hadak vezetésére, azonban belharcok miatt nem tudott rögtön csatlakozni a hadjáratához. Így az első seregek II. András magyar király és IV. Lipót osztrák főherceg vezetésével egyenesen a Szentföldre hajóztak. A tervek szerint Jeruzsálem ellen akartak vonulni, erre válaszul a muszlimok lerombolták a város falait, hogy eleste esetén a keresztesek nehezebben tudják megtartani a várost. Azonban András mégsem vonult a városhoz, csak kisebb csatákba és fosztogató akciókba bocsátkozott. Biztosították Caesarea városát majd megpróbálkoztak a Tábor-hegyen épült erőd elfoglalásával is, majd Akkó várába mentek, ahol a király rossz híreket kapott Magyarországról, így a hazatérés mellett döntött. Néhány katona azonban ottmaradt, hogy részt vegyen a további harcokban.

7. kép: III. Honoriusz pápa¹²

8. kép: II. Frigyes német-római császár¹³

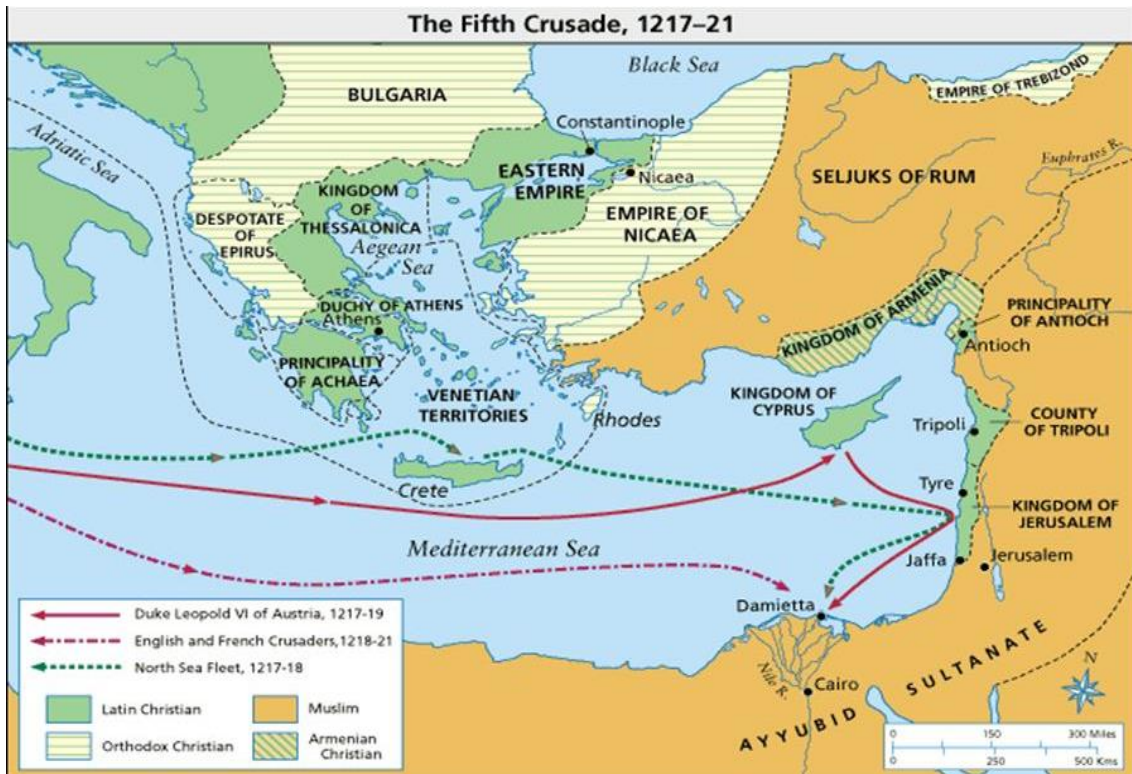
¹² https://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Honorius_III

¹³ Forrás: [http://www.wikiwand.com/hu/II._Frigyes_nemet-római_császár](http://www.wikiwand.com/hu/II._Frigyes_nemet-r%C3%B3mai_cs%C3%A1sz%C3%A1r)

3.3 Az egyiptomi hadjárat

A szentföldi hadjárat sikertelensége után a keresztes seregek Egyiptom felé fordultak. Az első cél a Nílus deltában fekvő Damietta elfoglalása volt, ha a város elesik megnyílik az út Kairó felé. A keresztesek következő seregét I. Vilmos holland gróf és paderborni Oliver vezette, akik 1219-ben sikeresen el is foglalták Damiettát, ekkor érkezett meg a hadjárat hivatalos vezetője Pelagio Galvani, aki a pápa parancsára vette át az irányítást. Eközben meghalt Al-Adil¹⁴ Ajjúbida szultán és a fiai között trónviszály robbant ki, Egyiptomot Al-Kamil szerezte meg, aki hajlott a béketárgyalásokra. Ekkor érkezik Egyiptomba Assisi Szent Ferenc, aki a békéről tárgyalt az új szultánnal. A megállapodás szerint az Ajjúbidák átadják a Jeruzsálemi Királyság területeit a Jordán folyóig. Ezt a békét azonban Pelagio visszautasította mivel úgy vélte, hogy a keresztesek képesek lesznek elfoglalni egész Egyiptomot ezzel biztosítva a Szentföldet. A hír hallatán sok keresztes visszatért Európába köztük Vilmos is, de ezt ellensúlyozta a német csapatok megérkezése. II. Frigyes sikeresen stabilizálta a helyzetet birodalmában és megindította seregeit. Két csapatra osztva utaztak, az első csapatot I. Lajos bajor herceg vezette azzal a szigorú paranccsal, hogy a Kairó elleni támadással várjon a császár megérkezéséig. Pelagio azonban nem akarta elszalasztani az alkalmat, így egy köztes megoldásban egyeztek meg. A Damiettában állomásozó sereg felével kivonultak és megtámadták Manszúra erődjét, ami a Kairóhoz vezető utat védelte. Al-Kamil testvérei belátták, hogy a keresztes sereg mekkora veszélyt jelent mindannyiuk hatalmára, ezért egyesítették seregeiket és Manszúránál megsemmisítő vereséget mértek az európaiakra és visszaüldözték őket Damiettáig. A szultán tudta, hogy a keresztesek fele még a városban van és még többen jöhetnek, ezért békét ajánlott Pelagionak, amelyben szabad elvonulást biztosított a kereszteseknek. Más választása nem lévén Pelagio elfogadta a békét és feladta a várost, ezzel befejeződött az V. keresztes háború.

¹⁴ Szaladin testvére

9. kép: Az V. keresztes háború térképe¹⁵

10. kép: Damietta ostroma¹⁶

¹⁵ Forrás: <http://slideplayer.com/slide/7611632/>

¹⁶ Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/Fifth_Crusade#/media/File:Capturing_Damiate.jpg

4. Johanniták és II. András kapcsolata

4.1 II. András megérkezése a Szentföldre

Amikor II. András és serege, köztük több johannita lovag 1217-ben a Szentföldre ért, a keresztes hadak Akkó várában gyülekeztek. Ez a város johannita irányítás alatt volt és még Szaladin szultán csapatai sem tudták bevenni. Stratégiaiilag fontos település volt, hiszen a Szíriából Egyiptomba tartó tengerparti út mellett feküdt, így az oda érkező keresztesek gyorsan elérhették a Szentföld nagyrészét, beleértve Jeruzsálemet is. András itt tartotta az első jelentős haditanácsot, ahol megtárgyalták a hadjárat további lépését. Ezen a megbeszélésen a keresztes vezetőkön kívül még a három legnagyobb lovagrend nagymestere is részt vett, ezek a johanniták, a templomosok és a német lovagrend voltak. A johannita nagymester ebben az időben a francia származású nemes Guérin de Montaigu volt. Ő már többször harcolt a damaszkuszi szultán csapatai ellen és le is győzte azokat. Guérin de Montaigu és a többi nagymester is támogatásáról biztosította Andrást.

11-12.kép: Az akkói vár, Akkó napjainkban¹⁷

4.2 A hadjárat

Az élelem biztosítása volt a sereg első feladata, ezt a Jordánon túli vidékekről tudták csak megoldani, mivel a környékben nagy szárazság volt. Útközben felderítették a Tábor-hegyen épült erőd környékét. Az étel biztosítása után a sereg az erőd ellen vonult, ez a vár kulcsfontosságú volt, hiszen az Akkó és a Galileai-tenger közötti utat felügyelte, így az étel szállítmányokat is. A november 30-án érkező kereszteseknek sikerült észrevétlenül

¹⁷ Forrás: 10. <http://www.nslphotography.com/Cities/Israel/Akko-Israel-Crusader-Fortress/i-23m5MCK>
11. <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4864199,00.html>

megközelíteniük a várat. A támadásra végül december 3-án került sor, nagy veszteséget okoztak a védőknek, de az erődöt nem sikerült bevenniük. Azonban a taktika bevált, mivel a muszlimok idővel feladták a védelmet és lerombolták a várat. Később még biztosították Caesarea városát, ezt követően András ereklyeszerző útra indult, ennek keretében több kereszties várat is meglátogatott, majd visszatért Akkóba. Hálája jeléül a Johannita Rendnek adományozta a soproni Babóti¹⁸ kapuban szedett királyi jövedelmet.

4.3 A búcsú

II. András Akkóban felvette a Jeruzsálem királya címet, majd a hazaút mellett döntött. Erről valószínűleg egészségi állapota (lehetséges, hogy mérgezés) és az otthonról kapott vészjósló hírek (száműzték az általa kinevezett kormányzót és a kincstár is kiürült) győzték meg. A harcok során az is világossá vált András számára, hogy serege nem elég nagy egy jelentős győzelem eléréséhez és nem akarta katonai erejét kockáztatni ilyen messze Magyarországtól. A visszatérés azonban nem volt kötelező, több magyar harcos is a Szentföldön maradt, hogy folytassák a harcot. A johanniták sem tettek le még a kereszties háború megnyeréséről és Jeruzsálem visszafoglalásáról. Csatlakoztak a kereszties seregek következő hadműveletéhez, Guérin de Montaigu vezetésével tevékenyen részt vállaltak Damietta ostromában és az egyiptomi harcokban, csak a hadjárat bukása után tértek vissza Akkó várába.

13. kép: Guérin de Montaigu¹⁹

¹⁸ A későbbi Bécsi kapu

¹⁹ Forrás:

https://en.wikipedia.org/wiki/Guérin_de_Montaigu#/media/File:Guerin,_14th_Grand_Master,_by_Laurent_Cars_c._1725.jpg

5. Összegzés

5.1 A vereség okai

Elmondható, hogy az V. keresztes háború totális vereséggel ért véget, pedig sokáig biztosnak tűnt a győzelem. A hadjáratban meglepően kevésszer találkoztak egymással az ellenséges seregek, jobbára csak ostromok során kerültek szembe. Ennek oka valószínűleg a megváltozott muszlim hadi doktrínákban keresendő. Tanulva az előző hadjáratokból, próbálták elkerülni a közvetlen csatát az európaiakkal. A keresztes seregek, különösen az I. keresztes háborúban többször sikeresen megfutamítottak a náluk jóval nagyobb muzulmán seregeket. A nehézpáncélos lovagok elsőprő erejének a könnyűpáncélszerű arab katonák nem tudtak ellenállni. Az Ajjúbida szultánok, ezután próbálták kihasználni a hazai terep előnyét és a keresztesek ellátási nehézségeit. Nem bocsátkoztak nyílt összecsapásokba, tudták, hogy ott nem tudnák kihasználni túlerejüket. Azonban ostromok alatt nem kellett tartaniuk a keresztény lovasrohamoktól és a számbeli fölényük jobban érződött, ezért várakat és erődöket építettek és a harcokat oda koncentrálták. Nagy helyőrségeket tartottak még a kisebb támaszpontokon is, ezzel is lassítva a keresztesek előrenyomulását. Csatába csak akkor bocsátkoztak, ha a terep alkalmas volt és a győzelem biztosnak látszott. Tudták, hogy ilyen messze otthonuktól az erősítés és az utánpótlás csak lassan érkezik a kereszteseknek, így a helyi földről kell beszerezniük az élelmet. Ennek akadályozására gyakran alkalmazták a „felperzselt föld” taktikáját, ami abból állt, hogy a visszavonuló muszlim csapatok felégették minden terményt maguk mögött. Ezentúl még az elvesztett várakat is lerombolták, hogy az európaiak ne tudják beásni magukat és bázist kialakítani. Ezekkel a módszerekkel az Ajjúbidáknak sikerült visszaverni a hullámokban érkező és megosztott kereszteseket.

5.2 Következmények

A háborús vereség megrázta Európát, bár az emberveszteség nem volt katasztrofális a becsületbeli viszont annál nagyobb. A legtöbben a kudarc miatt Pelagio Galvanit és II. Frigyeszt hibáztatták. Előbbit azért mert nem fogadta el a szultán által felajánlott békét, utóbbit pedig mert nem ért időben Egyiptomba seregével. A császár nem tűrhette ezt a megaláztatást, ezért 1223-ban a Ferentinói zsinaton a pápa előtt ígéretet tett egy új hadjárat vezetésére. Ígéretét betartva 1227-ben ő vezette a VI. keresztes háborút, ami keresztény győzelemmel és Jeruzsálem visszafoglalásával ért véget.

5.3 Védekező Johanniták

A keresztes háborúk bukása után a még megmaradt keresztes államok sorban estek el a muszlim seregekkel szemben. A térség legerősebb vára a johannita Krak des Chevaliers volt. Amikor 1141-ben megkapták a területet a tripoliszi gróftól, csak egy kis arab vár állt ott. A lovagok ezt fejlesztették Szíria és a Szentföld legerősebb erődjévé. A fenntartásába II. András is segédkezett, ottani tartózkodása alatt a magyarországi sóbányák jövedelmét a vár fejlesztésére és a védők zsoldjára ajánlotta fel. Azonban 1271-ben ez a vár is elesett, ezzel megpecsételve a keresztes államok sorsát. Innen kiindulva a muzulmánok könnyedén tudták támadni a keresztény városokat. A keresztes lovagrendek nem adták fel a harcot, de harcuk kilátástalan volt. Az európai országok segítsége nélkül a keresztes államok hamar veszítettek. Az utolsó keresztény vár, Akkó 1291-ben hosszú ostrom után esett el. A túlélők Ciprusra menekültek, ezzel elkezdődött a Johannita Rend vándorlása. Bár elveszítették a Szentföldet, lovagi és keresztényi erényeikkel nem hagytak fel. Tovább folytatták a rászorulókat ápolását és a hit védelmét az elkövetkező évszázadokban is.

14. kép: Krak des Chevaliers napjainkban²⁰

²⁰ Forrás: <https://fr.sputniknews.com/photos/201605271025322643-krak-des-chevaliers-homs/>

6. Személyes vélemény

A keresztes háborúk megítélése sokat változott az idők során. Kezdetben a kereszteseket hősöknek, Isten katonáinak tekintették. Hatalmuk és befolyásuk a hadjáratok lezárulásával sem csökkent, ezt egyes rendek ki is használták (pl.: a templomosok). Ez végül arra kényszerítette a pápát és Európa urait, hogy megtörjék hatalmukat. Az elkövetkező évszázadokban szerepük még jobban lecsökkent és a lovagok korának leáldozott. Az egyház visszaszorulásával a harcos lovagrendekre sem volt már szükség, emlékük hamar elveszett. Csak a XX. századra tudták konszolidálni helyzetüket, de a megítélésük és a keresztes háborúkhöz való hozzáállás sokat változott. Az egyházak többé nem a kereszténység hősies védelmezését látták harcukban, hanem Jézus tanításaival ellenkező agressziót.

Véleményem szerint az igazság a két véglet között található. Nem szabad támogatnunk vagy népszerűsíteni a háborúkat, de a keresztes háborúk eredményeit sem szabad felednünk. Azok az emberek, akik a XI. században válaszoltak a pápa hívására és elindultak segíteni keresztény testvéreiken, felszabadítóként tekintettek magukra nem pedig hódítóként. Áldozatukat nem szabad tagadnunk, azonban az általuk elkövetett szörnyűségek fölött sem szabad szemet hunynunk. A keresztes hadjáratok örökre megváltoztatták Európa történelmét és kultúráját. Igaz, hogy csak rövid időre, de egységesítették a kontinenset egy közös cél érdekében, inspirálták a művészetet és elodázták a Bizánci Birodalom bukását. Hatásuk megkérdőjelezhetetlen, sok ország köztük Magyarország történelmét is közvetlen módon befolyásolták (Aranybulla kiadása). Azonban romboló hatásuk is volt, mind a keresztények, mind a muzulmánok részéről hatalmas emberveszteséggel jártak a háborúk és Konstantinápoly kifosztásával véglegesítették az egyházszakadást is. Ezzel hosszú évszázadokra elidegenítették egymástól a nyugati és keleti kereszténységet.

Tanulnunk kell a múlt hibáiból, nem tagadhatjuk meg azokat és nem mondhatunk ítéletet a kor embere fölött sem, hiszen közel sem teljes a rálátásunk az események menetére. Egy ilyen ellentmondásos témánál, mint a keresztes háborúk, nem lehet megállapítani végső igazságot, a legtöbb, amit tehetünk, hogy a tapasztalatokat felhasználva munkálkodunk a jelen kihívásain és megemlékezünk a múlttól.

Források

- Alexia Georgiu: Nyitott Szemmel Izrael, p.: 207.-208. (Kossuth Kiadó, Budapest, 2015.)
- Christopher Gravett: Szemtanú Várak, p.: 34.-35. (Park Könyvkiadó, Budapest, 1997.)
- Debreczeni Arany-Keresztes Lovagok Egyesülete; <http://lovagok.hu/tortenelem/a-keresztes-haboruk-3-resz> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- Debreczeni Arany-Keresztes Lovagok Egyesülete; <http://lovagok.hu/tortenelem/iii-bela-a-lovagkiraly> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- Evangélikus Élet; <http://www.evelet.hu/archivum/2003/35/43> (letöltve: 2018. 04. 03-án)
- A középkori johannita rend karitatív tevékenysége és gazdasági, társadalmi jelentősége Sopronban:
http://epa.oszk.hu/02600/02641/00009/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2015_1-2_143-160.pdf (letöltve: 2018. 03. 31-én)
- Amikor a Szentföld megsegítésére vonultunk: <https://orientalista.hu/amikor-a-szentfold-megsegitesere-vonultunk/> (letöltve: 2018. 03. 29-én)
- JEL; <http://www.jelujsag.hu/harcosok-es-gyogyitok> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- Kristina Krüger: Szerzetesrendek, Kolostorok, p.: 247-248. (Vince Kiadó, Budapest, 2008.)
- Kristó Gyula és Makk Ferenc: Az Árpád-házi uralkodók (Interpress Kiadó, Budapest, 1988.)
- National Geographic Magyarország; <http://www.ng.hu/Civilizacio/2018/02/02/Kiraly-a-Szentfoldon-II.-Andras-es-a-jeruzsalemi-kiralyi-cim> (letöltve: 2018. 03. 29-én)
- Order of Malta; <https://www.orderofmalta.int> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- Real Crusades History; <http://www.realcrusadeshistory.com> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- Szórakoztató történelem; <https://vlaston.webnode.hu/news/a-johannitak/> (letöltve: 2018. 03. 11-én)
- The Fifth Crusade: A Concise Overview for Students;
<https://www.youtube.com/watch?v=Nls3JfyJ4aU> (letöltve: 2018. 03. 11-én)